

TASARIM KÜLTÜRÜ EĞİTİMİNİN TASARIM OKURYAZARLIĞI BECERİSİNE ETKİSİ

• Dr. Öğr. Üyesi Merve EKİZ KAYA*

ÖZET

Tasarım, yaşamın her alanında anlam oluşturma ve iletişim kurma bağlamında belirgin bir etki bıraktığından, çağımızın gereksinimleri farklı niteliklere odaklanmaktadır. Bu odak noktaları, tasarım okuryazarlığını vurgulayarak sürdürülebilir toplumların gelişimine katkıda bulunan bir tasarım yetkinliği ortaya çıkarmaktadır. Özellikle eğitim perspektifinden tasarım okuryazarlığı kavramı, sorgulama, yeniden düşünme ve dönüştürme becerilerini geliştirerek; eleştirel düşünme, kültürel anlayış ve küresel perspektiflere değinmektedir. Bu bağlamda, teorik bir çerçevede incelenen tasarım kültürü dersi, tasarım okuryazarlığına etkisiyle öne çıkmaktadır. Araştırmanın amacı, tasarım kültürü eğitiminin tasarım okuryazarlık becerilerine etkisini ve bu etkinin kavramsal temellerini değerlendirmektedir. Bu amaçla nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniğiyle veriler toplanmıştır. Görüşmelerin içeriği, öğrencilerin tasarım kültürü dersinin etkilerini tasarım okuryazarlığı açısından değerlendirmelerine odaklanmıştır; veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilerek kategorilere ayrılarak açıklanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, tasarım kültürü dersinin öğrencilerin estetik gelişim, çoklu bakış açısı, tasarım bilinci, tarihsel ve kavramsal bilgi edinme, nesne ve tasarım analizi, eleştirel tasarım incelemesi gibi alanlardaki becerilerine katkıda bulunduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, tasarım kültürü dersinin örnek kazanımlara sahip olarak, öğrencilerin tasarım okuma becerilerini desteklediği belirlenmiştir. Araştırma, teorik tasarım kültürü eğitiminin, tasarım okuryazarlığının geliştirilmesinde etkili bir araç olabileceğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tasarım, Tasarım okuryazarlığı, Eleştirel düşünme, Tasarım kültürü, Tasarım eğitimi.

* Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi, merveekiz@hotmail.com,
ORCID: 0000-0001-6323-3969

THE IMPACT OF DESIGN CULTURE EDUCATION ON DESIGN LITERACY SKILL

• Asst. Prof. Merve EKİZ KAYA*

ABSTRACT

Design has a significant impact on all aspects of life by creating meaning and facilitating communication. Therefore, the demands of our time emphasise different qualities that demonstrate design competence. This competence contributes to the development of sustainable societies by promoting design literacy. The concept of design literacy addresses critical thinking, cultural understanding, and global perspectives, particularly from an educational perspective. It fosters skills such as questioning, rethinking, and transforming. The Design Culture course, analyzed in a theoretical framework, stands out for its impact on design literacy. The research aims to evaluate the impact of design culture education on design literacy skills. Data were collected through interviews, a qualitative research method. The interviews focused on the students' assessments of the influence of the design culture course on design literacy. Data were analysed using content analysis and categorised accordingly. The results indicate that the Design Culture course enhances students' skills in various areas, including aesthetic development, multiple perspectives, design awareness, historical and conceptual knowledge, object and design analysis, and critical design analysis. Additionally, the course supports students' ability to interpret designs through exemplary achievements. The research highlights that education in theoretical design culture can effectively enhance design literacy.

Keywords: Design, Design literacy, Critical thinking, Design culture, Design education.

* Gaziosmanpaşa University, Faculty of Education, Fine Arts Education, merveekiz@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6323-3969

1. GİRİŞ

Günlük yaşamımızda; ihtiyaçlar, yiyecek, giyecek, ulaşım gibi zaman ayırdığımız her eylem tasarımıyla ilgilidir. Nelson ve Stolterman (2012: 9), insanlar ateşi keşfetmedi; onu tasarladılar şeklinde belirtmiştir. Bu düşünce, bize tasarım faaliyetinin gerçekte ne anlama geldiğine dair fikir vermektedir. Yeni teknolojiler, süreçler, ortamlar, sistemler ya da düşünme biçimleri yaratıldığında bir şekilde tasarım yapılmaktadır. Bu açıdan tasarımın izleri, artık her yerde görülmektedir ve günlük hayatımızda yer almaktadır. Ancak tasarım alanının genişliği sebebiyle sınıflandırılması ve tanımlanması zordur. Genel anlamda tasarım, insan ihtiyaçlarına yönelik düşünmeyi, fikir üretmeyi ve estetik açıdan hoş nihai bir ürün bulmayı içeren bir süreçtir. Tasarımın bu temel unsurları, anlam yaratma ve iletişim kurmada kültür ile olan ilişkisine kaynak oluşturmaktadır.

Tasarım ve kültür arasındaki ilişki, çeşitli bağlamlarda araştırılan çok yönlü bir konu olarak görülmektedir. Kültür ve tasarım kavramları iç içe geçmiş durumdadır; çünkü kültürel evrimler, tasarımları hem yansıtan hem de belirleyen bir işleve sahip olmuştur. Bu bağlamda tasarım, kültürden etkilenmenin yanı sıra kültürel değerlerin, normların ve uygulamaların şekillendirilmesinde ve yansıtılmasında etkili bir rol oynamaktadır. Kültürün somutlaşan özellikleri, tasarımlara entegre edilen kültürel kodlar aracılığıyla görünür hale gelmektedir. Bu entegrasyon, ürünlerde somutlaşan değerlerin toplumdaki tutumları etkilemesine ve izleyici ya da kullanıcıya kültürel kimlik kazandırmasına olanak tanımaktadır. Kültürel değerler, tasarım sürecinde belirli metodolojilere dahil edilerek temsil edilen işaretler, semboller ve özellikler aracılığıyla yeni tasarım fikirlerine ilham veren bir yapıyı oluşturmaktadır.

Tasarım ve kültür arasındaki iletişim, karmaşık ve karşılıklı etkileşimlere dayanmaktadır. Kültür bir toplumun değerlerini, normlarını, inançlarını geleneklerini ve estetik anlayışını içermektedir. Tasarım ise bu kültürel unsurları görsel, işitsel veya dokunsal bir biçimde ifade ederek anlamlandırmaktadır. Tasarımın bu çift yönlü etkileşimi, kültürel bağlam içinde anlam kazanırken aynı zamanda kültürü de yönlendirmektedir. Örneğin, grafik tasarım toplumu analiz ederek, doğru iletişim kanallarını bulmaya çalışmaktadır. Mimari tasarım, geleneksel unsurları modern çağa taşıyarak kültürel mirası yansıtmaktadır. Moda tasarımı ise; giyim ve tarz aracılığıyla belirli bir kültürün estetik tercihlerini ifade edebilmektedir. Tasarım aynı zamanda modern toplumun kültürünü ve yaşam tarzını şekillendirmektedir. Üretilen ve tüketilen eserlerin tasarımlarını gözlemlemek, insanların yaşamlarını, eğitimlerini, ihtiyaçlarını, isteklerini ve korkularını ortaya çıkarmaktadır. Tasarımın ayna ve değişimin bir aracı olarak görülmesi, tasarım ve kültür ilişkisinin çeşitlendikçe pek çok değişim ve dönüşüme uğradığını göstermektedir. Bu dönüşüm, grafik tasarım, endüstriyel tasarım, mimarlık, dijital iletişim, öğretim tasarımı ve

ürün geliştirme gibi çeşitli alanlarda gözlemlenmektedir.

Günümüz tasarımlarında, kültürün teknolojiyle birlikte değerlendirilmesi kaçınılmaz bir öneme sahiptir. Diğer dönemlerden ayrı olarak, tasarımcının hedef kullanıcının teknolojik, estetik ve sosyo-kültürel özelliklerini göz önünde bulundurması giderek daha kritik hale gelmektedir. Çünkü tasarım bir değişim aracıdır ve tasarımcıların, toplumun değerlerini nasıl zayıflatacağını ya da destekleyeceğini bilmesi gerekir (Popovic, 2002: 400). Dolayısıyla kültürün aktarımı, eserler ve tasarımlar aracılığıyla gerçekleşmektedir. Kullanıcılar, aynı ürünler ve tasarımlarla etkileşimde bulundukça yaşam tarzları da benzerlik göstermektedir (Zec, 2002: 36). Bu bağlamda tasarım, içinde faaliyet gösteren sistemin etkili bir iletişim aracı olarak değerlendirilmektedir.

Tasarım ve kültür arasındaki ilişki, günümüzde iletişim kanallarının, özellikle televizyon, internet ve medyanın varlığıyla küresel ölçekte genişlemiştir. Bu genişleme, sadece somut etkilerle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda kültürel, sosyal, ekonomik ve küresel sonuçları da beraberinde getirmektedir. Tasarım açısından, neo-liberal küreselleşme hareketlerinin yükselişiyle birlikte, tasarımların standartlaştırılması yoluyla toplumların kültürel olarak homojenleşmesi söz konusu olmaktadır. Her ne kadar kültürel farklılıkların, zorunlu olarak tasarımları yönlendirileceğini belirten çalışmalar olsa da (Van Raal, 2005: 269); tasarımların kültürel kodlardan soyutlanmasının toplumları homojen hale getirebileceğini öne süren görüşler de bulunmaktadır (Zen, 2002: 38). Bu iki zıt fikir, tasarım ve kültür ilişkisinin farklı bağlamlarda ele alınmasını yansıtarak, konunun geniş bir perspektif içinde ele alındığını göstermektedir. Özellikle teknolojinin etkisi sonucu küreselleşmenin artmasıyla, kültürel yaklaşımların yerine evrensel özelliklerin öne çıkarıldığı tasarımlar daha fazla önem kazanmaktadır. Bu durum, tasarımlara farklı açılardan yaklaşmak için görsel olarak tasarımları doğru şekilde okuma bilincinin geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Tasarımların evrensel ve kültürler arası etkileşimini anlamak, tasarım dünyasında çeşitliliği ve anlam katmanlarını değerlendirmek için gerekli hale gelmektedir.

Tasarımın kültür ile ilişkisi farklı perspektiflerden değerlendirildiğinde, birbirine bağlı bir dizi etkileşimle şekillenmiştir. Bu etkileşimi temel alan başlıca yaklaşımlar şu şekilde açıklanabilir:

- Tasarım, renk, form ve desen gibi görsel unsurlar aracılığıyla estetik tercihlerini yansıtarak şekillenmektedir. (Estetik ve görsel kültür)
- Tasarım, geçmiş sanatsal ve kültürel mirası yansıtarak kültürel bağlam içinde anlam kazanmaktadır. (Tarih ve gelecek)
- Tasarım kültürün sembollerini kullanarak iletişim kurmakta ve bu semboller

kültürel anlamları ifade etmektedir. (İletişim ve semiyotik)

- Tasarım, teknolojik gelişmelerle evrim geçirerek kültürdeki çağdaş değişimleri yansıtmaktadır. (Teknoloji ve modernizm)
- Tasarım farklı kültürlerin özelliklerini yansıtarak kültürel çeşitliliği yansıtabilmektedir. Kültürel çeşitlilik, tasarımın evrenselliğini ya da yerelliğini etkileyebilmektedir. (Kültürel çeşitlilik)
- Kültürdeki tüketim alışkanlıklarını yansıtmakta ya da etkilemektedir. (Tüketim kültürü)
- Tasarım ve kültür arasındaki ilişki, tasarımın kültürü nasıl yansıttığını, kültürün tasarımı nasıl etkilediğini ve bu etkileşimlerin toplumun estetik, sosyal ve kültürel anlayışını nasıl şekillendirdiğini anlamak; tasarım kültürü yaklaşımının incelenmesini gerektirmektedir.

2. TASARIM KÜLTÜRÜ VE TASARIM OKURYAZARLIĞI

2.1. Tasarım Kültürü ve Önemi

Tasarım kültürü, bir toplumun veya bireylerin tasarım ve estetikle ilgili değerlerini, normlarını ve anlayışlarını içeren dinamik ve sürekli gelişen bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Bu kavram, tasarımın sadece estetik bir ifade biçimi olmadığını, aynı zamanda toplumun çevresindeki dünyayı nasıl algıladığı ve onunla nasıl etkileşime girdiği ile de ilgilenmektedir. Estetik değerler arasında yer alan oran, uyum ve denge, tasarım kültüründe önemli bir role sahiptir. Bu değerler, izleyicilerde duygusal tepkiler uyandıran ve görsel olarak çekici tasarımların oluşturulmasına rehberlik eden unsurları içermektedir. Her ne kadar tasarım, pratik işleve yönelik bir süreci kapsasa da; tasarım kültürü daha çok, tasarımın sembolik ve kültürel önemine odaklanarak, insanlarda kişisel ve kolektif duygular uyandıran anlamlar ve mesajlar iletebileceğini vurgulamaktadır. Tasarımın davranışları şekillendirme, tutumları etkileme ve toplumda olumlu değişim yaratma gücüne odaklanmaktadır. Bu nedenle tasarım eğitimi ve bilincinin geliştirilmesi önem taşımaktadır. Eğitim ve farkındalık ile bireyler, etkili tasarımcılar olmak ve çalışmalarlarıyla anlamlar yaratmak için; gerekli bilgi, beceri ve bakış açılarını kazanmalıdır. Farklı bakış açıları ve deneyimler, tasarım sürecine katkı sağlayarak bu süreci zenginleştirmekte ve daha yenilikçi çözümlerin ortaya çıkmasına olanak tanımaktadır.

2.2. Tasarım Okuryazarlığı Kavramı

Okuryazarlık kavramı artık sadece metin okumaya dayalı değil, aynı zamanda anlam

iletmenin farklı yollarının bir araya getirildiği yetkinliğin ifadesi için kullanılmaktadır. Artık kullanılan materyallerin çeşitliliği okuryazarlıkta, kağıt sayfası ile dijital ekran arasındaki fark gibi grafik ve dijital tasarım araçlarının kullanımı ile bağlantılıdır. Okuryazarlığın yaygın kullanımı, çeşitli kavramların doğmasına neden olsa da temelde farklı araçlar kullanarak iletişim kurma prensibine dayanmaktadır. Bu durum yeni teknolojilerin etkisiyle metin formatlarının gelişmesi ve kullanılan iletişimin bir parçası olarak nasıl iletişim kurulduğuyla ilişkilendirilmektedir. Bu nedenle birçok yeni okuryazarlık türlerini kapsaması amacıyla çoğulluğu vurgulayan “çoklu okuryazarlık” (Cope ve Kalantzis 2000; Snyder 2002), “metamedya okuryazarlığı” (Lemke, 1998) gibi okuryazarlıklar ortaya çıkmıştır. Kellner (2002: 163), çoklu okuryazarlık kavramının birçok okuryazarlığa işaret ettiğini, ortaya çıkan yeni bilgilere erişmek, onları yorumlamak, eleştirmek için farklı okuryazarlıklara ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Ancak bu yaklaşımın kavram karmaşasına yol açabileceğini belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Kress, 2003). Bu bağlamda, yeni okuryazarlık türleri disiplin içinde ele alınmalı ve değerlendirilmelidir.

Özellikle 21. yüzyılın etkisiyle okuryazarlık yeterliliklerinin yeniden ele alındığı pek çok çalışma bulunmaktadır. Bu araştırmalar, okuryazarlığın dijital nesille etkileşime geçtiğinin ve onları doğru yönlendirmenin metodolojisine yönelik alternatif arayışlar içerisindedir. Çünkü yeni okuryazarlık biçimleri ‘okuma’ bilgiye erişim, ‘yazma’ ise içerik üretim ya da ifade etme şeklinde dönüşmektedir. Bu nedenle içinde bulunduğumuz yüzyılın yeterlilikleri, farklı özelliklere odaklanmaktadır. Dolayısıyla teknoloji ve okuryazarlığın bir arada değerlendirildiği ve dijital yeterliliklerin vurgulandığı kavramlar gündeme getirilmiştir (Erstad, 2010: 57). Çünkü sosyal ve kültürel değişimin hızlandığı dönemlerde nesiller arasında, sürekli ve kademeli geçişin izin verdiğinden daha hızlı bir değişim söz konusu olmaktadır. Bu değişim, farklı okuryazarlıkların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Çünkü okuryazarlık, artık sadece metinlere bağlı kalmak yerine, farklı disiplinlerle ilişkilendirilmektedir. Bu disiplinlerden biri olarak, insan yaşamında geniş bir yer kaplayan tasarım alanı, bu algılama biçimini tasarım okuryazarlığı kavramıyla ilişkilendirmiştir. Bu anlamda “okuyabilmek” anlamına gelen okuryazarlık kavramı, tasarım ile birlikte kullanılarak “tasarım okuryazarlığı” kavramını beraberinde getirmiştir. Bu kavram yaygın olarak, tasarım odaklı düşünme çerçevesinde gelişen tanımlara dayanmaktadır. Tasarım odaklı düşünme ise, bir posterden bir web sitesine kadar her şeyin nasıl tasarlandığını anlama, tartışma ve değerlendirebilme yeteneğidir. Bu bağlamda tasarım okuryazarlığı tümevarımsal olarak; düşünme yeteneğini, ifade yeteneğini, problem çözme ve bağımsız düşünme yeteneğini içermektedir. Tasarım okuryazarlığı kavram olarak, tasarım eğitimindeki karmaşık hedef ve içerikler konusunu araştırmak ve ele almak için seçilmiştir (Nielsen ve Braenne, 2013: 1349). Hem sanat eserleri ve tasarımların hem

de görsellerin yaratılması ve anlaşılmasıyla bağlantılı bir kavram olarak değerlendirilmektedir (Heller, 2004: 20). Ayrıca tasarım okuryazarlığı sadece tasarımcılar için değil kullanıcılar, izleyiciler, tüketiciler olarak genel toplum için de bir yeterlilik olarak görülmüştür.

Tasarım okuryazarlığının kavram olarak kullanılması, eskilere dayansa da tasarım eğitiminin anahtarı olarak geliştirilmesi son yıllarda tasarımcıların ve eğitimcilerin dikkatini çekmiştir (Chen ve Lin, 2021: 32). Bu çok yönlü kavram, tasarımın çeşitli yönlerini kapsamaktadır. Tasarım okuryazarlığı, tasarım ilke ve uygulamalarını anlama ve bunlarla etkili bir şekilde etkileşim kurma becerisini ifade etmektedir. Bu etkili görsel iletişim için gerekli olan tasarımın görsel ve iletişimsel yönlerini anlamayı içermektedir. Dolayısıyla bu anlama becerisinin geliştirilmesi, eğitim ekseninde değerlendirilmesini gerektirmektedir.

3. TASARIM OKURYAZARLIĞI VE EĞİTİM İLİŞKİSİ

Tasarım okuryazarlığı, eleştirel boyutta sürdürülebilir toplumların gelişiminde rolü olan bir tasarım yetkinliği olarak kabul edilmektedir. Bu yetkinlik, sadece tasarımcılar için değil toplumun tamamını ilgilendiren bir kapsayıcılıkta olmakla birlikte, eğitim ile ilişkilendirildiğinde öğrencilerin tasarım uygulamalarında sorgulama, yeniden düşünme ve dönüştürme kapasitelerini geliştirmelerinin desteklenmesidir. Bu anlamda eleştirel tasarım okuryazarlığı, iç içe geçmiş kavramlara ve alanlara dayanmaktadır. Bu açıdan tasarım okuryazarlığının eleştirel yönüne odaklanan, sürdürülebilir toplumların gelişimi için eleştirel düşünme ve yaratıcılığı geliştirme üzerine yapılan araştırmalar giderek artmaktadır (Lutnæs, 2015: 1). Çünkü eleştirel düşünme, bir ürünün tasarım süreçlerini değerlendirmekten ziyade okul ya da öğrenme ortamının dışındaki dünyada karşılaşılan tüm tasarımların bir yansımasıdır. Özellikle tasarım eğitimi araştırmalarında, gelecek için sürdürülebilirliği teşvik etmek ve geleceğe yönelik küresel problemleri çözebilmek adına, genel eğitim içerisinde tasarım eğitiminin toplumun tümünü ilgilendirdiği düşünülmesi ön plana çıkarılmıştır (Lutnæs, 2015: 1).

Tasarım okuryazarlığının gelişimini desteklemek için tasarım eğitiminde farklı düzeylerde hangi kriterlerin ele alınması gerektiği henüz formüle edilmemiştir. Ancak bu konuda yapılacak çalışmaların sonuçlarının, toplumsal perspektifin yanı sıra eğitim uygulamalarında ve politikalarında daha spesifik değişiklikler için yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu amaçla tasarım okuryazarlığının gelişimine yönelik, eğitimsel bir bakış açısı dile getirilmiştir. Tasarım okuryazarlığı temelinde, ilköğretimden üniversiteye kadar tasarım eğitimi ve kazanımları hakkında daha iyi bilgi sunma, tasarım eğitimcilerinin kalitesini

artırma, tasarımıla iletişime geçen tüketicileri eğitme ve sonuç olarak insan merkezli, yaratıcı bir toplumun hedeflerini geliştirme ihtiyaçları yatmaktadır.

Okuryazarlık genellikle okuma ve yazma becerisi anlamına gelmektedir. Tasarım okuryazarlığı ise tasarım yapmaktan çok bir tasarımı anlama ve değerlendirebilme ile ilişkilidir. Bu ilişki Berger'in (2020: 10) "Görme Biçimleri"nde belirttiği şekliyle görme ve bakma edimleri, görünen şeylerin insan deneyimine nasıl anlam kattığı ve değerlendirildiği ile ilgilidir. Bu açıdan tasarım okuryazarlığı, tasarımların insan deneyimlerinde nasıl anlamlandırıldığına odaklanmaktadır. Dolayısıyla şu konulara paralel gelişmektedir:

- Tasarlanmış şeylerle ilgili soru sorma yeteneği
- Tasarımcıların aslında ne yaptığı ya da ne anlatmak istediğini anlama
- Stil ve estetiğin neden önemli olduğunu kavrama
- Tasarlanan herhangi bir şeyin kendi bağlamı içinde eleştirmenin temellerini öğrenme
- Kötü ve iyi tasarımın nedenlerini anlama.

3.1. Tasarım Okuryazarlığı Gelişiminde Eğitim Stratejileri

İnsan yaşamındaki gelişmeler, küresel ve yerel boyutta sosyal yaşam ile ilgili pek çok soruna çözüm üretse de; daha kesin çözümler için sürdürülebilir kalkınmayı son yirmi yılda sıklıkla gündeme getirmektedir. Bu nedenle ilerlemenin ancak eğitilmiş zihinlere bağlı olduğu kabul edilen bir gerçektir. Sürdürülebilir toplumlarda ilerlemenin en etkili yolu eğitimsel gelişim olarak görülmektedir (Unesco, 1997). Bu eğitimsel gelişim ile farklı disiplinlere bağlı eğitim söylemleri arasında benzerlikler görülmektedir. Eğitimin her kademesinde anaokulundan üniversiteye kadar bu yetilerin geliştirilmesi vurgulanmaktadır (Lutnæs, 2020: 13). Bu nedenle toplum için, genel eğitim içinde tasarım eğitimi bulunduğumuz yüzyılın sorunlarıyla ilişkilendirilmektedir. Tasarım okuryazarlığı toplumun gelişimi için eleştirel düşünme ve yaratıcılığı geliştirme potansiyeline odaklanmaktadır. İlgili araştırmalar, öğrencilerin sorgulamaya yönelik tutumlarını içermektedir (Christensen, Hjort, Iversen ve Smith, 2018; Chen ve Lin, 2021; Nielsen ve Braenne, 2013; Pacione, 2010). Pacione (2010: 6) tasarım okuryazarlığını sorgulama, değerlendirme, fikir üretme, eskiz yapma ve ürün oluşturma gibi temel becerilere dayandığını belirtmiştir. Bu becerilerden biri ya da bir kaç tasarım okuryazarlığı kapsamında ele alınabilir. Çünkü temel beceriler sadece tasarımcılar için değil, işi bir şey üretmek, çözüm bulmak, yeni bir yol keşfetmek olan herkes için geçerlidir. Bu nedenle tasarım pratiği geniş çapta düşünülmesi gereken yaygın okuryazarlık türleri içerisinde yer almaktadır.

Toplum yapısı değıştikçe onun gelişiminin sürdürülebilirliğini destekleyen tasarım okuryazarlığı çalışmaları artmaktadır. Tasarım okuryazarlığının farklı açılardan değerlendirilmesi için Oslo'da düzenlenen "2013 DRS//CUMULUS Design Learning for Tomorrow" Uluslararası Konferansı, tasarımcılar ve halk arasında iş birliğinin yapılabilmesi için herkesin tasarlanan dünyayı okuyabilmesi ve eleştirel üreticiler, tüketiciler olarak bu konuda beceri sahibi olmaları gerektiği belirtilmiştir. Bu nedenle tasarım okuryazarlığı, günümüzün tasarlanmış dünyasında okuma ve hareket etme yeteneğini sağlamalıdır (Bravo vd., 2022: 2). Bu becerilerin geliştirilmesi için tasarım okuryazarlığı tartışmaları, DRS2022 Konferansı'nda gündeme getirilmiştir. DRS2022 Konferansı'nda, Vadana (2022: 3) geleceğin öğretmenlerinin yeteneklerini artırmak amacıyla öğretmen yetiştirme programlarında eğitimde bir değışim başlatılması gerektiğini vurgulamıştır; sanat ve tasarım eğitimi alan öğretmen adaylarının eleştirel, yaratıcı ve uygulama olarak iş birlikçi düşünebilecek şekilde yetiştirilmelerine ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Böylece gelecekte ve öğretmenlerin yetiştirilmesinde yaratıcı, eleştirel düşünmeyi ve bağlantı kurma yeteneklerini besleyebilecek, problem çözme teşvik eden, daha öğrenci merkezli yaklaşımların benimsenmesi ihtiyacı ön plana çıkmaktadır.

3.2. Tasarım Okuryazarlığı ve Tasarım Kültürü Eğitimi

Tasarım kültürü bağlamında tasarım okuryazarlığı, tasarımın ilke ve uygulamalarına ilişkin çok yönlü bir kavrayışın yanı sıra tasarımın kültürel yönleriyle ilgilenme ve bunları kavrama becerisini de kapsar. Bu beceri, tasarımın iletişim yönüne odaklanarak eleştirel düşünmeyi ön plana çıkarmaktadır. Dolayısıyla eleştirel düşünme, kültürel anlayış ve küresel perspektifler sunarak sürdürülebilir, etik ve kültürel açıdan zengin tasarımların ve fikirlerin yaratılmasına katkıda bulunan bireylerin yetiştirilmesini desteklemektedir.

Tasarım okuryazarlığı, sürdürülebilir toplumların gelişimi için tasarım yetkinliği olarak görülmektedir. Bu yetkinlik sadece somut bir tasarım ortaya koymak değil, tasarım uygulamalarını sorgulama, yeniden düşünme ve dönüştürme becerilerinin geliştirilmesine odaklanmaktadır. Bu nedenle eleştirel tasarım okuryazarlığı, iç içe geçmiş kavramlar ve araştırma alanlarına dayanmaktadır. Bu alanlar içerisinde, eleştirel düşünmeyi sistematik olarak ele alan tasarım tabanlı eğitim programları ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle tasarım okuryazarlığı yetileri kapsamına giren beceriler, örgün eğitim programında yer alan tasarım tabanlı eğitim faaliyetleri ve kazanımlarını kapsayan programlar içerisinde belirlenmiştir.

Tasarım, eğitimin içerisinde farklı öğrenim kademelerinde yer alabilmektedir. Üniversite düzeyinde sanat eğitimi kapsamında uygulama ve pedagojik derslerin yanı sıra tasarımla ilintili ders içeriklerine yer verilmektedir. Yükseköğretim programlarında yer alan

tasarım kültürü dersi kazanımları ve içeriği bağlamında paralellik göstermektedir. Bu ders içeriğinde, kazanımlar dikkate alınarak bir eğitim içeriği hazırlanmıştır. Bu derse ait başlıca kazanımlar şu şekilde verilmiştir:

- Tasarım disiplinin tarihsel süreci hakkında bilgi edinme
- Tasarım kültürü ve diğer disiplinler ile arasında bulunan ilişkiyi anlama ve yorumlama becerisine sahip olma
- Örnek tasarımlar üzerinden farklı disiplinler arasında ilişki kurma
- Tasarım türleri hakkında bilgi sahibi olma
- Tasarımın tarihsel süreçleri ile sosyal, kültürel, ekonomik ve politik koşullar arasında ilişki kurma
- Tasarımın gelişiminde etkili olan önemli tarihi olayları kavrama
- Örnekler üzerinden eleştirel düşünme becerisi kazanma
- Yeni bakış açıları geliştirme
- Analiz etme yetisi kazanma
- Tasarım alanında insan ve toplum odaklı düşünme becerisi kazanma
- Topluma ve insana duyarlı bakış açısının tasarım alanında kullanımını kavrama
- Çevreye duyarlı tasarımların üretilmesi gerekliliğini kavrama

Bu kazanımlar için derste tasarım, tasarım tarihi, tasarım ve eğitim ilişkisi, tasarımların eleştirel olarak incelenmesi ve örnekler üzerinden değerlendirilmesini içeren bir programa yer verilmiştir. Böylece tasarım okuryazarlığı konusunda, tasarımın pedagojik açıdan değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Tasarım okuryazarlığı becerileri, tasarım disiplinleri kapsamında çeşitli becerilerle gruplandırılabilir. Ancak kavramın genel olarak ele alındığı bu çalışmada estetik anlayış, görsel iletişim yeteneği problem çözme becerileri gibi temel yeteneklere odaklanılmıştır. Tasarım okuryazarlığında odaklanılan başlıca konular, şu şekilde sıralanabilir:

Tasarımı anlama yeteneği: Tasarlanmış nesneleri, eserleri ve görselleri anlamak, estetik unsurlarını çözümlemek ve tasarımların görünen anlamının dışında yan anlamlarını kavramayı içermektedir. Tasarımcıların kararlarını anlamak, bir tasarımın ortaya çıkışındaki düşünsel süreci değerlendirmek, estetik ve stilin önemini kavramak, tasarımda güzellik ve tarzın kullanılmasının nedenlerini anlamak, estetik tercihlerin tasarım üzerindeki etkilerini değerlendirmek gibi yetileri temsil etmektedir.

Eleştirel düşünme ve değerlendirme: Tasarımların güçlü ve zayıf yönlerini analiz etmeyi ve objektif bir perspektifle değerlendirmeyi kapsamaktadır. Ayrıca tasarımın bağlam içerisindeki etkisini değerlendirme ve analiz etmeye dayanmaktadır.

Fikir üretme ve yaratıcılık: Yaratıcı düşünceyle tasarım problemlerine çözümler üretebilme, özgün ve etkili tasarım fikirleri geliştirebilme yeteneğini içermektedir.

Problem çözme becerisi: Tasarım süreçlerinde karşılaşılan sorunlara çözüm üretebilme, tasarım problemlerini etkili bir şekilde çözebilme yeteneğini ifade etmektedir.

İletişim becerileri: Tasarımları etkili bir şekilde iletebilme, tasarımlarıyla izleyiciler arasında etkileşim kurabilme, bir tasarımın kullanıcılar ya da izleyiciler üzerindeki etkisini anlama becerisini içermektedir.

Görsel ve iletişimsel yönleri anlama: Tasarımın görsel ve iletişimsel unsurlarını anlama; renk, kompozisyon, tipografi gibi görsel unsurları ve tasarımın iletişim amacını değerlendirme yeteneğini ifade etmektedir.

Sürdürülebilir tasarım ve toplumsal perspektif: Sürdürülebilir tasarım ilkelerini anlama ve uygulama, çevre dostu tasarımın prensiplerini anlama ve tasarım süreçlerine entegre etme yeteneğini içermektedir. Tasarımın toplum üzerindeki etkilerini değerlendirmek, tasarımın toplumsal, kültürel ve etik boyutlarını anlamak ve bu perspektifleri tasarım süreçlerine dahil etmek anlamına gelmektedir.

4. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırmanın amacı, tasarım kültürüne yönelik ders içeriğinin öğrencilerin kültürel bağlamda tasarım okuryazarlık becerilerini geliştirebilecekleri bilgi ve yetilere katkısının araştırılmasıdır. Sanat ve tasarım alanı ile ilişkili öğrencilerin, tasarımlarına yönelik fikir oluşturmaları, tasarımlarda kullanılan görsel öğeler arasında bağlantı kurmaları, yorumlamaları ve eleştirel yaklaşım çerçevesinde değerlendirmeleri açısından önem taşımaktadır. Digranes ve Nielsen (2012: 1350)'in belirttiği gibi, tasarım eğitiminin farklı düzeylerde incelenmesi, söylemleri ve çeşitli fikirlerin eğitim önceliklerini nasıl etkilediğini ortaya çıkarmaktadır. Özellikle çağın teknoloji ile donatılmış görsel imgelerinin karmaşık yapısı sanat ve tasarım tabanlı eğitimcilerin yetiştirilerek toplumun genelinde bu bilincin desteklenmesi açısından önemli görülmektedir. Araştırmada, tasarım kültürü dersi kapsamında tasarım okuryazarlığının kuramsal özellikleri göz önünde bulundurularak oluşturulmasına dikkat edilmiştir. Böylece tasarım okuryazarlığı yaklaşımında benimsenen becerilerinin tasarım kültürü dersi kazanımlarıyla uyumlu olarak katkısı araştırılmıştır.

5. YÖNTEM

Araştırmada, tasarım kültürü eğitiminin tasarım okuryazarlığı becerileri üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Bu amaçla tasarım okuryazarlığını içeren ilgili literatür detaylı olarak incelenmiştir. Betimsel nitelik taşıyan araştırma çerçevesinde, nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Nitel araştırma, katılımcıların bağlamını ve öznel yorumlarını vurgulayan, daha derin içgörü ve anlamları ortaya çıkarmayı amaçlayan bir yaklaşım olarak belirtilmektedir (Creswell ve Miller, 2000: 126). Ayrıca araştırmacının esnek olmasını, toplanan verilere göre araştırma sürecini değerlendirmesini ve verilerin analizinde tümevarıma dayalı yaklaşım benimsenmesini gerektirmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 39). Nitel araştırma yöntemleri; görüşmeler, odak grupları, gözlemler gibi çok çeşitli teknikleri kapsayarak, insan deneyimlerinin ve sosyal olguların zenginliğini ve karmaşıklığını derinlemesine incelenmesine olanak sağlamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji araştırma deseni kullanılarak, bireylerin yaşadıkları deneyimler aracılığıyla bir olgunun anlaşılması amaçlanmıştır. Fenomenoloji (olgu bilim) araştırmalarında, derinlemesine inceleme esas alındığından araştırma desenine uygun örneklem büyüklüğü 3 ile 10 arasında kabul edilmektedir (Creswell, 2017: 157). Yıldırım ve Şimşek (2006: 70), bu araştırma deseninde katılımcı sayısının 10'u geçmemesi gerektiğini belirtmektedir. Bu nedenle araştırmada amaçlı örneklem büyüklüğü 10 katılımcı ile sınırlandırılmıştır. Bu araştırma deseni, daha az yapılandırılmış görüşme stratejilerin incelenmesini içermektedir; görüşülen kişi, anlam oluşturma sürecinin aktif katılımcısıdır. Bu amaçla yarı yapılandırılmış görüşme tekniği veri toplama aracı olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın kuramsal temellerine bakıldığında; tasarım okuryazarlığının tasarım ve kültür ile değerlendirildiği görülmektedir. Bu kavram eğitim bağlamında; içeriği ve kazanımları incelendiğinde tasarım kültürü dersi ile ilişkilendirilmiştir. Bu amaçla tasarım kültürü dersi alan resim-iş öğretmenliği lisans programı öğrencileri araştırmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır. Araştırmanın amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenen örneklem grubuyla görüşme yapabilmek için gerekli etik kurul onayı alınmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini desteklemek için açık uçlu sorulara verilen yanıtlardan doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Bir durum hakkında derinlemesine inceleme yapmak ve çeşitli açılardan değerlendirilmesi esas alındığından betimsel bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu amaçla toplanan veriler içerik analizi yöntemi ile temalara ayrılarak verilen yanıtlar değerlendirilmiştir. Veriler değerlendirilirken birbirine yakın veriler belirli gruplar altında kategorilere ayrılmış ve temalar ortaya çıkarılmıştır, ulaşılan temalar mevcut veriler ile değerlendirilmiştir. Sonuçların analiz edilmesi için birbirine benzeyen belirli kavramlar bir araya getirilerek anlaşılabilir bir düzen içerisinde yorumlanmıştır (Yıldırım ve

Şimşek, 2006: 42). Elde edilen bulgular ışığında, tasarım kültürü eğitimin tasarım okuryazarlığına etkileri betimsel olarak analiz edilmiştir.

6. BULGULAR

Araştırma kapsamında, veri toplama tekniği olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu örneklem grubuna yazılı olarak iletilmiştir. Literatürde konu ile ilgili odak noktalara değinilen beş sorudan oluşan görüşme formu, 10 katılımcı (f=10) tarafından yanıtlanmıştır. Etik izin ve onayları alınan yarı yapılandırılmış görüşme formu, yazılı olarak katılımcılara bir saat süre verilerek uygulanmıştır. İç-geçerliğin sağlanması için katılımcı isimleri yerine kodlar kullanılmıştır. Yöntem çerçevesinde soruların yönlendirici ve sınırlandırıcı olmamasına önem verilmiştir. Her bir soru kökünde kuramsal çerçeve dikkate alınmış ve araştırmaya bağlı olarak “Tasarım kültürü dersinin katkıları”, “Tasarım kültürü ders içeriğindeki etkili konular”, “Eleştirel değerlendirme becerileri”, “Görsel öğeler arasında bağlantı kurma”, “Öğrenilenlerin uygulanması” olarak beş tema belirlenmiştir. İç-güvenirliğin sağlanması için veri analizinde veriler sayısallaştırılarak frekans değerleri dikkate alınmıştır. Her tema kapsamında verilen yanıtların sıklığı ve geçerliği incelenmiş ve tekrarlanan ifadelerin frekanslarına göre bir araya getirilen ifadelerden kategorilere ulaşılmıştır. Verilerin çokluğu nedeniyle sorulara verilen yanıtlar, verileri azaltma ve dönüştürme için kategoriler halinde ele alınmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini desteklemesi amacıyla kategorilerde frekans değeri dikkate alınarak, katılımcı ifadelerinden birebir doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Tablo 1. “Tasarım kültürü dersinin katkıları” Temasına İlişkin Bulgular

Kategori	Frekans
Estetik Gelişim ve Çoklu Bakış Açısı	3
Tasarım Bilinci ve Bilinçli Tasarım Düşünme	5
Tarihsel ve Kavramsal Bilgi Edinme	4
Kapsamlı Tasarım Bilgisi ve Tasarım Okuma Becerileri	4
Mimari ve Nesne Analizi	2
Ürünlerin Mesajlarını Okuma ve Eleştirel Tasarım İnceleme	2

Tasarım okuma becerilerine katkısı temasında (Tablo 1), tasarım kültürü dersinin tasarım okuryazarlığı becerilerine olağan katkıları farklı boyutlarıyla değerlendirilmiştir. Katılımcıların estetik anlayışlarını geliştirme ve tasarımları çoklu bakış açısı ile

değerlendirme, tasarım bilinci oluşturma ve bilinçli bir şekilde inceleme, tasarım kavramının tarihsel evrimini, sanat-zanaat ilişkisini ve farklı tasarım türlerini kavrama becerileri kazandırdığı belirtilmiştir. Ayrıca mimari ve nesne analizi ile öğrencilere gördükleri tasarımları analiz etme becerisi kazandırdığı görüşü belirtilmiştir. Tüm bu unsurlar tasarım okuma becerileri kategorisi altında tasarım kültürü dersinin okuma katılımcıların tasarım okuma becerilerini geliştirmeye yönelik kapsamlı bir etki sağladığını göstermektedir. Bu görüşlere ilişkin örnek katılımcı yanıtı aşağıda verilmiştir.

“Tasarım kültürü dersi, estetik anlayışımı geliştirmeme ve tasarımları daha derinlemesine anlamama yardımcı oldu. Ayrıca farklı akımları ve tarihsel bağlamları öğrenerek geniş bir perspektif kazandım” (Ö1).

Tablo 2. “Tasarım kültürü ders içeriğindeki etkili konular” Temasına İlişkin Bulgular

Kategori	Frekans
Temel Tasarım Kavramları ve Teorileri	1
Tasarım Felsefesi, Akımlar ve Sanat Analizi	8
Tasarımı Etkileyen Unsurlar ve Felsefî Bakış Açıları	1
Yaratıcılık ve Analiz	3
Tasarım ve Kültürün Etkileşimi	1

Tablo 2’ de görüldüğü üzere temel tasarım kavramları ve teorileri; tasarım felsefesi, akımlar ve sanat analizi; tasarımı etkileyen unsurlar ve felsefi bakış açıları; yaratıcılık ve analiz; tasarım ve kültürün etkileşimi gibi konuların tasarım okuma becerileri üzerinde etkili olduğu görüşü belirtilmiştir. Bu görüşlere ilişkin, örnek katılımcı görüşü aşağıda verilmiştir.

“Tasarımın tarihsel sürecini başından sonuna ve dönemsel olarak öğrendim. Önceki yüzyıllarda yapılmış olan tasarımları anlayıp birbirleri içerisinde ilişkilendirme ve şimdi günümüz modern tasarımlarını daha iyi yorumlayabilme becerimi geliştirdi” (Ö5).

Tablo 3. “Eleştirel değerlendirme becerileri” Temasına İlişkin Bulgular

Kategori	Frekans
Teorik Bilgiler ve Tasarım Akımları	1
Farklı Bakış Açıları ve Eleştiri Unsurları	2
Detaylı İnceleme ve Gözlem	2
Eleştirel Çözümleme ve Analiz	5
Sanat Akımları ve Kültürel Etkileşim	2

Tablo 3’ te görüldüğü üzere, tasarımların eleştirel olarak değerlendirilmesine yönelik yanıtların tamamı olumlu görüş içermektedir. Verilen yanıtlar detaylı olarak incelendiğinde; temelde teorik bilgiler, tasarım akımları, farklı bakış açıları ve eleştiri unsurları, detaylı inceleme ve gözlem, eleştirel çözümleme ve analiz, sanat akımları ve kültürel etkileşim kategorilerine ayrılmıştır. Katılımcıların, dersin etkisiyle tasarımları detaylı ve eleştirel bir bakış açısıyla inceleme, analiz etme, kültürel bağlamda değerlendirme ve tasarım süreçlerini daha derinlemesine anlama becerilerini geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Bu görüşlere ilişkin, örnek katılımcı görüşü aşağıda verilmiştir.

“Tasarımı incelerken sanat akımlarını ve diğer eleştiri unsurlarını göz önüne alarak eleştirebilmeyi öğrendim“ (Ö5).

Tablo 4. “Görsel öğeler arasında bağlantı kurma” Temasına İlişkin Bulgular

Kategori	Frekans
Teorik Bilgi ve Uygulama Rolü	2
Görsel Değerlendirme	3
Kültürel Değerler ve Yorumlama	2
Tasarım Analizi ve İlişki Kurma	4
Kültürel Kodlar ve Anlam	2
Tarihsel Bağlam ve İlişkiler	2

Tablo 4’ te görüldüğü üzere, görsel öğeler arasında bağlantı kurma ve kültürel kodları okuma konusundaki katkılar değerlendirilerek yanıtlanmıştır. Verilen yanıtların teorik bilgi ve uygulama, görsel değerlendirme, kültürel değerleri anlama ve yorumlama, tasarım analizi ve ilişki kurma, kültürel kodlar ve anlam bağlantıları kurma, tarihsel bağlam ve ilişkisel olarak değerlendirme etkilerinin olduğu görüşleri belirtilmiştir. Özellikle tasarım analizi ve ilişki kurma ifadesi (f=4) öne çıkmaktadır. Bu görüşlere ilişkin, örnek katılımcı görüşü aşağıda verilmiştir.

“Görsel öğeleri bir bütün halinde öğrenmiş bulunmaktayız. Bunlar arasında da bağlantı kurabilecek düzeydeyiz. Bu bağlantılarla beraber kültürel kodları sentezleyerek herhangi bir eseri incelememiz açısından büyük katkı sağladı.” (Ö3)

Tablo 5. “Öğrenilenlerin uygulanması” Temasına İlişkin Bulgular

Kategori	Frekans
Tasarımları Yorumlama ve Eleştirme	1
Tasarım Amaçlarına Bilinçli Yaklaşım Geliştirme	4

Tablo 3’te görüldüğü üzere, katılımcıların tasarım kültürü dersinde öğrendiklerini kendi tasarımlarında nasıl uyguladıkları belirli kategorilere ayrılmıştır. “Tasarımları Yorumlama ve Eleştirme” kategorisi altındaki katılımcı (f=1), derste edindiği bilgileri kullanarak tasarımları üzerinde eleştirel bir bakış açısı geliştirdiğini belirtmektedir. “Tasarım Amaçlarına Bilinçli Yaklaşımı” kategorisi altındaki katılımcılar (f=4), tasarım amaçlarına daha bilinçli bir yaklaşım geliştirdiklerini ve tasarımlarını bu amaçlar doğrultusunda şekillendirdiklerini vurgulamaktadır. Katılımcıların bir kısmı (f=5) “henüz uygulamadım” şeklinde ifade etmiştir. Bu görüşlere ilişkin, örnek katılımcı görüşü aşağıda verilmiştir.

“Tasarımları yorumlamaya ve eleştirmeye, yapıma amacını sorgulamaya ve daha farklı nasıl yapılabilirdi düşüncesini oluşturdu.” (Ö4)

7. SONUÇ

Araştırmada, tasarım kültürü eğitiminin tasarım okuryazarlığı becerilerine olan etkilerinin incelemesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemleri kullanılarak elde edilen veriler, tasarım kültürü eğitiminin öğrencilerin tasarım okuryazarlığı becerilerine çeşitli boyutlarda katkı sağladığını göstermektedir. Katılımcı görüşlerine göre; tasarım kültürü dersi estetik gelişim, çoklu bakış açısı, tasarım bilinci, tarihsel ve kavramsal bilgi edinme, kapsamlı tasarım bilgisi, nesne ve tasarım analizi, ürünlerin mesajlarını okuma ve eleştirel tasarım incelemesi gibi alanlarda öğrencilerin becerilerini artırmıştır. Bu sonuçlar, tasarım kültürü eğitiminin tasarım okuryazarlığının temel unsurlarını güçlendirmede etkili araç olduğunu göstermektedir. Ayrıca, tasarım kültürü dersinin öğrencilere temel tasarım kavramları, tasarım felsefesi, akımlar ve sanat analizi, yaratıcılık ve analiz gibi konularda bilgi kazandırdığı belirtilmiştir. Bu durum öğrencilerin tasarım okuma becerilerini teorik bir temelde üzerine inşa etmelerine yardımcı olmuştur. Eleştirel düşünme becerileri açısından, tasarım kültürü eğitimi, öğrencilere teorik bilgiler, farklı bakış açıları, eleştiri unsurları, detaylı inceleme ve gözlem, eleştirel çözümleme ve analiz, sanat akımları ve kültürel etkileşim gibi unsurlar üzerinden tasarımları eleştirel bir perspektifle değerlendirme becerisi kazandırmıştır. Görsel öğeler arasında bağlantı kurma ve kültürel kodları okuma konusunda, teorik bilgi ve uygulama, görsel değerlendirme, kültürel değerleri anlama ve yorumlama, tasarım analizi ve ilişki kurma, kültürel kodlar ve anlam gibi alanlarda öğrencilere katkı sağladığı görülmüştür. Bu durum, öğrencilerin tasarım okuma becerilerini geliştirmelerine ve tasarımları kültürel bağlamda daha derinlemesine anlamalarına olanak tanımıştır. Katılımcıların, tasarım kültürü dersinde edindikleri kazanımları kendi tasarımlarında nasıl uyguladıkları incelendiğinde, tasarımları yorumlama, eleştirme ve tasarım amaçlarına bilinçli bir yaklaşımı benimseme

konularında gelişim gösterdikleri belirtilmiştir.

Sonuç olarak, araştırma tasarım kültürü eğitiminin tasarım okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesinde önemli rol oynayabileceğini göstermektedir. Tasarım eğitiminde, özellikle görsel iletişim ve kültürel bağlamın önemli olduğu günümüzde, bu tür ders ve içeriklerin geniş bir perspektif kazandırdığı ve tasarım anlayışlarını zenginleştirdiği söylenebilir.

Tasarım okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesi için estetik anlayış, çoklu bakış açıları ve tasarım bilinci gibi temel konulara tasarım tabanlı ders içeriklerinde vurgu yapılması önemli görülmektedir. Görsel analizler, pratik uyulama ve tasarım projeleriyle teorik bilgilerin pekiştirilmesi, öğrencilere gerçek dünya deneyimi kazandıracaktır. Eleştirel düşünme becerilerini güçlendirme için tasarım değerlendirme imkanları sağlanmalı, interdisipliner bir yaklaşım benimsenerek farklı bakış açıları sunulmalıdır. Böylece geleceğin toplumunu şekillendiren bireylerin tasarım odaklı düşünme becerileri destekleneceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Berger, J. (2020). *Görme Biçimleri*. (Y. Salman, çev.). İstanbul: Metis Yayınları
- Bravo, Ú., Nielsen, L. M., Lutnæs, E., Bohemia, E., & Börekçi, N. A. (2022). Design Literacies: pasts, presents, and possible futures. in Lockton, D., Lenzi, S., Hekkert, P., Oak, A., Sádaba, J., Lloyd, P. (Eds.), DRS2022: Bilbao, 25 June - 3 July, Bilbao, Spain. DOI: 10.21606/drs.2022.1065
- Chen, Q., & Lin, S. (2021). Discussion on the Importance of Design Literacy to the Development of Fine Arts Education in Middle Schools. Proceedings of the 2nd International Conference on Language, Art and Cultural Exchange (ICLACE 2021). DOI: 10.2991/assehr.k.210609.007.
- Christensen, K. S., Hjort, M., Iversen, O. S., & Smith, R. C. (2018). Understanding design literacy in middle school education: Assessing students' stance towards inquiry. *International Journal of Technology and Design Education*, 28, 1-22. DOI: 10.1007/s10798-018-9459-y
- Cope, B., & Kalantzis, M. (Eds.). (2000). *Multiliteracies: Literacy learning and the design of social futures*. Psychology Press.
- Creswell, J. W., & Miller, D. L. (2000). Determining Validity in Qualitative Inquiry. *Theory Into Practice*, 39(3), 124-130. DOI: 10.1207/s15430421tip3903_2
- Creswell, J.W. (2017). *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. 3. Baskı, Ankara: Eğiten Kitap Yayınevi.
- Erstad, O. (2010). Educating the digital generation. *Nordic journal of digital literacy*, 5(1), 56-71.
- Heller, S. (2004). *Design Literacy Understanding Graphic Design* (2nd ed.). New York: Allworth Press.
- Kellner, D. (2002). Technological Revolution, Multiple Literacies and the Restructuring of Education. In I. Snyder (Ed.), *Silicon Literacies*, (pp. 154–169). London and New York: Routledge.
- Kress, G. (2003). *Literacy in the New Media Age* (1st ed.). Routledge. DOI: 10.4324/9780203299234

- Lemke, J. L. (1998). Metamedia literacy: Transforming meanings and media. In D. Reinking, M. McKenna, L. D. Laboo, & R. D. Kieffer (Eds.), *Handbook of literacy and technology: Transformations in a Post-Typographic World*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Lutnæs, E. (2015). Imagining the unknown - Responsible creativity for a better tomorrow. *FormAkademisk*, 8(1). DOI: 10.7577/formakademisk.1404
- Lutnæs, E. (2020). Empowering responsible design literacy. *RChD: creación y pensamiento*, 5(8), 11-22. DOI: 10.5354/0719-837X.2020.56120
- Nelson, H. G., & Stolterman, E. (2012). *The Design Way: International Change in an Unpredictable World* (2nd ed.). Cambridge, MA; London: The MIT Press.
- Nielsen, L. M., & Brænne, K. (2013). Design literacy for longer-lasting products. *Studies in material thinking*, 9, 1-9.
- Pacione, C. (2010). Evolution of the mind: A case for design literacy. *Interactions*, 17(2), 6-11.
- Popovic, V. (2002). Design activity structural categories. In N. Cross, H. Christiaans, & K. Dorst (Eds.), *Analysing design activity*. Chichester: John Wiley and Sons.
- Snyder, I. (Ed.). (2002). *Silicon literacies: Communication, innovation and education in the electronic age*. Psychology Press.
- UNESCO, (1997). *Education for a sustainable future: A transdisciplinary vision for concerted action*.
- Van Raaij, F. W. (2005). *Applied Consumer Behaviour*. London: Longman.
- Vanada, D. I., & Vanada, D. I. (2022). Dynamic learning: A learner-centered paradigm in art and design in Lockton, D., Lenzi, S., Hekkert, P., Oak, A., Sádaba, J., Lloyd, P. (Eds.), *DRS2022: Bilbao, 25 June - 3 July, Bilbao, Spain*. DOI: 10.21606/drs.2022.268
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zec, P. (2002). Lifestyle and Product Culture for a Global Age: Good Design. *Innovation*, Summer, 34-38.